

Vår dato: 05.05.2020

Vår ref: BEL

Deres ref:

NORSKOGs kommentarer til: Menon-rapport om kartlegging av støtteordninger med negative konsekvenser for naturmangfold

Menon Economics (ME) har fått i oppdrag fra Klima – og miljødepartementet (KLD) å kartlegge støtteordninger med negative konsekvenser for naturmangfold. Denne rapporten ble levert i januar 2020, Menon publikasjon nr. 3/2020.

Flere av støtteordningene (tilskudd, subsidier, skattereduksjoner) som ME har ansett som å ha «ikke-ubetydelige negative konsekvenser for naturmangfold» ligger under Landbruks- og matdepartementet og gjelder skogbruket.

Det alt vesentlige av skog i Norge er privateid. Skog skjøttes, drives og forvaltes etter kommersielle prinsipper og reelt sett med minimalt av tilskuddsordninger. De ordningene som finnes har et langsiktig samfunnsøkonomisk perspektiv, og er utformet for at skogressursene skal brukes både nå og i all fremtid. 80% av verdiskapingen som ligger bak et sluttprodukt av tre skjer etter at tømmerstokken er solgt av skogeieren. Altså er de marginale tilskuddene som brukes i skog en investering fra statens side, som både gir positiv avkastning i form av skatteinntekter, sysselsetting og klimagevinst.

Vi registrerer at det i rapporten sås tvil om gjeldende internasjonale oppfatninger rundt klimaeffekten av skog, - rapporten blir her i utakt med FNs klimapanel. Dette er et farlig utgangspunkt. Rapporten konsentrerer arbeidet om biomangfold alene, som om de ulike artenes overlevelse ikke har noen klar sammenheng med klima. Dette er historieløst og en kritikkverdig mangel på bruk av vel dokumenterte naturhistoriske analyser. Eksempelvis er det ingen tvil om at store deler av østlandsområdet historisk og i varmere tid var kledd av edelløvskog med en tilhørende artssammensetning sterkt forskjellig fra dagens barskog. Konserverte rester fra denne tidsepoken er funnet og analysert i rikt monn, og skyldtes naturligvis noen grader høyere middeltemperatur i vekstperioden. Den klimautviklingen som fryktes, og som skogen har fått en betydelig rolle internasjonalt for å bremse, vil utvilsomt måtte endre den samlede artssammensetningen radikalt. Om biomangfoldet i Norge blir større eller mindre kan ingen forutsi, men det er altså naturhistorisk dokumentert at det utvalget av arter som vil finnes i Norge radikalt vil endres av høyst påregnelige klimaendringer. Om målsettingen er at dagens artsutvalg skal søkes bevart slik det foreligger akkurat nå, slik rapporten åpenbart legger til grunn, så vil man derfor nødvendigvis måtte trekke inn også klimaeffekten av skogbruket i analysen. Rapporten tar kun for seg kostnadssiden, uten å vurdere inntektssiden. Det er helt meningsløst hvis man ikke ser dette i en større sammenheng.

Man må se på behovet for sammenligning med alternativene. Konsekvensene av et redusert skogbruk vil være at bygging vil skje i f.eks. betong og at forbruk dreies mot plastprodukter mm. Når Artsdatabanken ikke definerer klima som utfordring for dagens artsmangfold så skyldes det tidshorizonten. De definerte truslene for artsmangfoldet tar utgangspunkt i perioden frem til neste statusrapport fra Artsdatabanken, noe som gjør at klima så langt ikke er fokusert. Rett og slett fordi klimautviklingen er en for langsiktig faktor i risikobildet for de nærmeste årene. Det betyr allikevel ikke at ME kan tillate seg å utelate denne avgjørende faktoren i sitt arbeid.

Rapporten synes å bygge på at all avvirkning av skog innebærer belastning på det biologiske mangfold. Det er alminnelig kjent at hogstenes effekt på biologisk mangfold i stor grad vil variere med hvordan avvirkning gjøres og hvor det gjøres. Dette kommer i liten grad fram i rapporten, noe som bidrar til lite nyanserte vurderinger.

Det er skremmende å lese en rapport, betalt av det offentlige, som konkluderer på et sviktende grunnlag med til dels store feil i fakta.

Det kan virke som om rapporten er skrevet med referanse til en verden uten mennesker. Beskrivelsene av de ulike tiltak er svært ensidig. I noen av kapitlene sår man sågar tvil om skogbrukets rolle i klimasammenheng. Det vil si at man er tvilende til om fotosyntesen virkelig fungerer.

ME sin innfallsvinkel til analysen ser ut til å bygge på modellen i Naturindeks. Som et tankeeksperiment, der man forenkler en modell av verden til å gjelde en natur uten noen form for menneskelig påvirkning, gir analysene grunnlag for prioriteringer mellom ulike strategiske valg. Eksempelvis om en høsting av en betinget fornybar ressurs har en påvirkning, og i så fall i hvilken grad denne aktiviteten isolert sett påvirker helheten. Uten å ta hensyn til den faktiske virkeligheten, med menneskelig bosetting og behov, er denne type fragmenterte analyser imidlertid uegnet. For å gi mening så må naturligvis alternativene analyseres. Først på denne måten kan analysene gi praktisk betydning, ved at man ser hvilket alternativ som har minst miljøpåvirkning. Rapporten fremstiller anvendelsen av norske skogressurser som en uheldig og nærmest uønsket kilde for å dekke menneskelige behov, helt uten å belyse konsekvensene av at de samme behovene dekkes med andre typer råstoffer og produksjoner. Det er ikke slik at behovene som dekkes av råstoffer fra skogen vil bortfalle om disse ikke lenger finnes tilgjengelige i markedet. Vi kan fra vårt ståsted ikke finne ett produkt med utgangspunkt i skog som er unødvendig eller overflødig i verdens forbruk. Det betyr videre at skogprodukter som i større eller mindre grad gjøres utilgjengelig for forbrukeren leder til etterspørselsvridning mot substitutter. Det er den samlede miljøeffekten av disse substituttene som er både vitenskapelig og politisk interessant for analysen, og som i tråd med modellens grunnprinsipper må vektas mot miljøeffekten av skognæringen, for å gi mening. Rapporten viser en forbløffende mangel på både praktisk virkelighetsforståelse og vitenskapelig metodisk erfaring. Rapporten slik den foreligger kan lett villedde politikere.

I rapporten står det: ***Arealbruksendringer er den største trusselen mot naturmangfold, ifølge det internasjonale naturpanelet IPBES. Ordninger som stimulerer til økt næringsaktivitet (økt produksjon og transport) er generelt negative for mangfoldet.***

Hva KLD ønsker å bruke denne rapporten til er noe uklart. Det står i rapporten at effekten av disse tiltakene ikke er godt nok kartlagt og dokumentert. Det trekkes frem spesielt skogplanting og gjødsling. Skogplanting er hele grunnlaget for et skogbruk, og særdeles viktig i klimasammenheng. I tillegg trekkes frem alle former for infrastruktur, - slik som veger og jernbane. Når man stiller spørsmål ved disse tiltakene, så sier man i rapporten egentlig at skogbruk ikke bør drives.

Alle skogbrukets virkemidler vil ved dette synet være skadelige fordi dette er en arealnæring.

Vi vil spesielt nevne følgende:

Veier/infrastruktur

I rapporten står det at alle former for veier påvirker: truede arter/ truede naturtyper/ reduserer urørt natur/økologisk tilstand/ barriere for dyrearter/leveområder splittes opp. Ved å bygge flere veier så blir det mer transport.

En stor andel av veiinvesteringer i skogbruket gjelder opprusting av veier. Det samme gjelder for så vidt også offentlige veier. Hensikten med dette er å kunne gjennomføre transporten med mer effektive kjøretøy med lavere kostander og ikke minst lavere utslipp. Investeringen bidrar da med andre ord til redusert miljøbelastning, ikke økt belastning slik det forenklet fremkommer i rapporten.

For skogbruk er effekten av nybygging av skogsbilveier at bedre veidekning reduserer omfanget av terrengtransport av tømmer. En av utfordringene i skogbruket er å redusere omfanget av kjørespor med tilhørende miljøbelastning, som følge av terrengtransport. Et godt veinett bidrar til å redusere slike skader. Samtidig vet vi også at CO₂ utslippene pr. m³/km transport er ca. 40 ganger høyere ved terrengtransport sammenliknet ved bilveitransport.

Også her fremstår rapporten fra Menon som mangelfull i sine vurderinger.

Gjødsling

Rapporten skriver om gjødsling som en av de største truslene mot biologisk mangfold på verdensbasis.

For skogbruket er gjødsling et tiltak for å øke opptaket av klimagasser på eksisterende skogarealer. Mangel på nitrogen begrenser skogens tilvekst, slik at tilførsel av dette vil bidra til økt produksjon og dermed økt CO₂-opptak. Gjødsling er den mest effektive måten på kort sikt å øke skogens karbonbinding. NORSKOG mener dette er et viktig tiltak, men at det gjøres avgrensning mot vassdrag slik vi har i dag. Man må unngå å gjødsle i områder med spesielle miljøverdier. Dette er det løpende oppfølging av, i den forstand at tilskuddet til gjødsling bortfaller når vi når terskelverdier for samlet gjødsling i konkrete områder. Vi skal også huske på at det årlige areal som gjødsles kun utgjør størrelsesordenen en promille av totalt areal.

Skogplanting

ME skriver: «I 2018 ble det plantet 83,3 millioner skogplanter med midler fra skogfondet og andre statlige tilskudd. Gitt Landbruksdirektoratets minimumskrav for antall trær per dekar ved laveste grad bonitet, tilsvarer en beplantning på om lag 83 millioner skogplanter et areal på 830 000 dekar skog.»

Dette er feil, - både antall og areal. Ifølge Landbruksdirektoratet ble det i 2018 satt ut 38,3 mill planter. Tilplantet areal var på ca. 206.000 daa.

ME skriver det kan være gunstig med en omlegging av ordningen, og at det kan være andre ordninger som kan bidra til å redusere klimagassutslippene.

Klimakur 2020 og 2030 konkluderer begge med at skogplanting og gjødsling er svært effektive tiltak. I tillegg er dette tiltak som har en svært lav kostnad beregnet pr tonn redusert CO₂.

Skogfondsordningen

I rapporten vurderes det en avvikling av skogfondsordningen eller å redusere skattefordelene da det vil være positivt for det biologiske mangfoldet. Denne koblingen er svært dårlig begrunnet og premissen om at reduksjon i skattefordelen skulle bidra til å fremme det biologiske mangfoldet er rett og slett ikke kunnskapsbasert.

For å vurdere både skogfond og tilskuddsordninger i skogbruket må en ha med seg at tilveksten og karbonbindingen i skogen i Norge har økt jevnt i perioden fra 1920 til ca. 2005. De siste 10 år har tilvekstøkningen stagnert. Landets skoger binder ca. 50 % av landets samlede karbonutslipp. Skogens rolle i karbonregnskapet og klimasammenheng er helt sentral. Utfordringen i skogbruket og for samfunnet er å øke tilveksten og derigjennom karbonbingen. Dette fordrer et aktivt skogbruk med sterkt fokus på skjøtselstiltak ikke minst planting og ungskogpleie. Dette er typiske investeringer som skogfondsordningen og enkelte tilskuddsordninger er ment å fremme. Det er investeringer som er svært langsiktige og som rent økonomisk for skogeier ikke gir avkastning i vedkommendes egen eiertid. Dette er en vesentlig begrunnelse for ordningene. Nyten for samfunnet er vel så stor som for skogeier.

Rapporten bærer preg av svært manglende innsikt i skogbruk, og hvordan de ulike ordninger og tiltak fungerer.

NORSKOG ber om at de ordningene som omtales i rapporten må ses i en større sammenheng, der både kostand og nytte vurderes. Det må gjøres en balansert vurdering av ordningene, der alle sider belyses. Uten det blir en slik rapport helt meningsløs. En så unyansert rapport bidrar ikke til å belyse temaet.

Med vennlig hilsen
NORSKOG

Benthe E. Løvenskiold
Benthe E. Løvenskiold
Næringspolitisk sjef